

Literatura:

Schwab, K. (Ed.). (2014). The global competitiveness report 2014–2015. Geneva: World Economic Forum.

Docquier, F., Lowell, B. L., & Marfouk, A. (2009). A gendered assessment of highly skilled emigration. *Population and Development Review*, 35(2), 297–321.

Hanushek, E. A., Machin, S. J., & Woessmann, L. (Eds.). (2011). *Handbook of the Economics of Education* (Vol. 4). Elsevier.

Svetska banka. (2009). Kako sa manje uraditi više. Suočavanje sa fiskalnom krizom putem povećanja produktivnosti javnog sektora. Beograd: Svetska banka.

Docquier, F., A. Marfouk (2006). International migration by educational attainment (1990–2000).

In: Ozden, C. et M. Schiff (eds), International migration, remittances and the brain drain, Chap 5, Palgrave-Macmillan.

Stanković, V. (2014). Srbija u procesu spoljnih migracija. Republički zavod za statistiku.

Statistički godišnjak Srbije - izdanja iz perioda 2001–2014, Republički zavod za statistiku.

Osvrt 4. Šta je potrebno za održiv rast privrede Srbije?

Milojko Arsić¹

Srbija se nalazi u maloj grupi zemalja Centralne i Istočne Evrope², koje ni u 2014. godini nisu uspele da dostignu pretkrizni nivo BDP. Privreda Srbije je u četvrtom kvartalu prethodne ostvarila rast, da bi u prvom kvartalu ove godine BDP ponovo opao (videti detaljnije poglavlje 2). U narednim kvartalima 2015. se očekuje rast BDP, velikim delom kao rezultat oporavka elektroprivrede i proizvodnje uglja od prošlogodišnjih poplava. Međutim, oporavak od poplava omogućuje privremen, relativno skroman rast privrede. Stoga se kao relevantno postavlja pitanje šta je potrebno da bi privreda Srbije prešla na putanju dugoročno održivog rasta. Opravdanost razmatranja održivosti rasta proizilazi i iz toga što je privreda Srbije u novijoj istoriji imala nekoliko epizoda brzog rasta koji su bile praćene visokim neravnotežama, pa je stoga rast bio dugoročno neodrživ. Tako, na primer u periodu 2001–2008. ostvarivane su visoke stope rasta, ali uz dugoročno neodrživ nivo spoljnog deficita i rastući fiskalni deficit.

Rast je dugoročno održiv³ ako se ostvaruje bez velikih unutrašnjih i spoljnih neravnoteža, odnosno ako se

ostvaruje uz mali fiskalni i spoljni deficit. Niski deficiti ne dovode do rasta javnog i spoljnog duga u odnosu na BDP pa privredni rast može da traje neograničeno dugo. Održiv rast podrazumeva i relativno visoke investicije u fizički kapital, kao i permanentno unapređenje znanja i veština radne snage. Nizak spoljni deficit implicira da se investicije pretežno finansiraju domaćom štednjom te da zemlja neće u budućnosti ući u platnobilansnu krizu. Prilično izvesno može se zaključiti da Srbija još uvek nije prešla na putanju održivog rasta, jer su fiskalni i spoljni deficiti još uvek visoki, dok su investicije niske i velikim delom se finansiraju stranom štednjom. Osim toga privredni ambijent u Srbiji je još uvek nedovoljno stimulativan za razvoj privatnog sektora, koji treba da bude dominantan nosilac privrednog rasta u budućnosti.

1. Neravnoteže u privredi

Pokretanjem fiskalne konsolidacije u drugoj polovini prethodne godine fiskalni deficit je smanjen za oko 2% BDP, ali i nakon tog smanjenja fiskalni deficit u Srbiji će iznositi oko 4,5% BDP⁴ što je dugoročno neodrživo. Dodatni problem je u tome što je znatan deo smanjenje deficita ostvaren primenom privremenih, dugoročno neodrživih mera, kao što su naplate dividendi javnih preduzeća, uzimanje 10% zarade zaposlenima u javnim preduzećima, odlaganje rashoda po osnovu otpremeni- na i dr. Nakon što izostanu navedene privremene mere doći će do automatskog povećanja fiskalnog deficita kao što je to bio slučaj 2011. godine kada su ukinute mere kao što su akcize na mobilne telefone, smanjenje trans- sfera za lokalne zajednice i dr.

¹ Ekonomski Fakultet i FREN

² Manji BDP u 2014. godini u odnosu na 2008. godinu, osim Srbije imale su samo Hrvatska, Slovenija i Letonija, ali će Letonija već u 2015. godine dostići predkrizni nivo BDP, dok bi Srbija u predkrizni nivo mogla da dostigne u 2016. godini. Mada su Slovenija, Hrvatska i Srbija imale različite početne pozicije i primenjivale su različite modele tranzicije, zajedničko im je da su odlagale rešavanje fundamentalnih problema njihovih privreda. Nesposobnost da reše osnovna pitanja privrede o javnih finansija naročito je postalo očigledna od početaka svetske ekonomske krize.

³ U ovom radu se bavimo samo uslovima za ekonomski održiv rast funkcionalne tržišne privrede, iako održivost rasta ima i mnoge druge aspekte kao što je socijalna ili ekološka održivost.

⁴ Moguće je da će stvarni fiskalni deficit u ovoj godini biti i manji, ali će to smanjenje biti ostvareno privremenim uštedama kao što su: odlaganje isplate dela otpremnina za narednu godinu, manje javne investicije od plana i dr.

Fiskalni deficit koji ne dovodi do povećanja javnog duga u odnosu na BDP, uz očekivani rast privrede i kamatne stope, iznosi ispod 3 % BDP, dok dugoročno održivi fiskalni deficit iznosi 1% BDP⁵. Prema tome za zaustavljanje rasta javnog duga u odnosu na BDP potrebno je dodatno smanjenje fiskalnog deficita od oko 2% BDP i to u relativno kratkom roku od dve godine, a potom nastavak smanjenja fiskalnog deficita do 1% BDP u srednjem roku. Stoga je za nastavak smanjenja fiskalnog deficita neophodno da Vlada već u ovoj godini pripremi mere čijom primenom bi se fiskalni deficit smanjivao i u narednim godinama. Umesto toga predstavnici Vlade najavljuju odustajanje ili odlaganje primene takvih mera, a najavlju se mere koje bi direktno uticale na rast fiskalnog deficita (povećanje plata u javnom sektoru i penzija krajem 2015. godine). Ovakvo ponašanje predstavnika Vlade motivisano je prvenstveno političkim faktorima – Vlada povećanjem javne potrošnje i smanjenjem štednje nastoji da priodobi podršku birača.

Medjutim, osim političkih razloga namera Vlade da ublaži ili odloži fiskalnu konsolidaciju jednim delom se temelji na optimističkim i pogrešnim procenama. Procena Vlade da se Srbija već sada nalazi na putu brzog i dugoročno održivog rasta je preoptimsitčna i skoro sigurno pogrešna. Iz ove pogrešne procene izvodi se pogrešan zaključak da su do sada ostvarene mere štednje dovoljne, a možda i preterane, odnosno da je dovoljno da se potrošnja drži na sadašnjem nivou ili da čak blago raste, ali će potrošnja i deficit, posmatrani kao procenat BDP, opadati zbog snažnog rasta BDP.

Štaviše postoje i predlozi da se rast BDP dodatno podstakne povećanjem državne potrošnje, odnosno povećanjem plata i penzija. Pri tome se računa na to da bi povećanje plata i penzija više uticalo na rast BDP nego na povećanje fiskalnog deficita, pa bi kao rezultat toga odnos fiskalnog deficita prema BDP opao. U Srbiji, kao maloj otvorenoj privredi, sa fleksibilnim deviznim kursom fiskalni multiplikatori su niski, što osim ekonometrijskih ocena potvrđuje i skorašnje iskustvo – Srbija je tokom prethodne tri godine imala najveći fiskalni deficit u Evropi, što bi potencijalno trebalo da predstavlja snažan fiskalni stimulan, ali je njena privreda bile u recesiji. Suprotno tome, zemlje Centralne i Istočne Evrope koje su prethodnih godina sprovele fiskalnu konsolidaciju sada ostvaruju privredni rast. Ovogodišnje iskustvo, prema kome će privreda Srbije blago opadati ili stagnirati uprkos snažnoj fiskalnoj konsolidaciji od oko 2% BDP takodje ukazuju na mali uticaj promena u fiskalnoj politici na rast privrede.

5 Smanjenje fiskalnog deficita na 1% BDP u slučaju Srbije je neophodno i zbog toga da bi se javni dug oborio sa oko 80% BDP koliko će iznositi krajem ove godine na nivo ispod 60% BDP koliko iznose mastrihtski kriteriji, a potom na ispod 50 % što je primereno okolnostima Srbije.

Generalno, privredni rast u Srbiji bi bilo moguće privremeno ubrzati povećanjem domaće tržanje, odnosno povećanjem plata i penzija, ali to povećanje ne bi bilo značajno jer su fiskalni multiplikatori u Srbiji niski. Štaviše, ni to malo povećanje BDP ne bilo dugoročno održivo jer bi povećanje plata i penzija dovelo do povećanja fiskalnog i spoljnog deficita, a time i javnog i spoljnog duga, a to bi u budućnosti zahtevalo mere štednje ili povećanje poreza, što bi u budućnosti negativno uticalo na rast privrede.

Spoljna neravnoteža, mada znatno manja nego u prekriznom periodu, i dalje je visoka i dugoročno neodrživa. Deficit tekućeg platnog bilansa od oko 6% BDP nije dugoročno održiv, jer utiče na rast spoljnog duga ili opštije pogoršava neto imovinsku poziciju⁶ zemlje prema inostranstvu. Dugoročno održiv deficit tekućeg bilansa koji ne geenriše rast spoljnog duga u odnosu na BDP, za zemlju kao što je Srbija, kreće se u intervalu od 3-4% BDP. Stoga se postavlja pitanje šta Vlada može da uradi kako bi se spoljni deficit smanjio na održiv nivo. Iz redova antitržišnih ekonomista često dolaze predlozi za uvođenje uvoznih barijera, kojima bi se po njihovom mišljenju ne samo smanjio spoljni deficit nego bi se podstakao i rast privrede. Ocenjujemo da su ovake mere pogrešne za većinu privreda, a naročito za privredu sa malim unutrašnjim tržištem kao što je to slučaj sa Srbijom. Osim toga sasvim je izvesno da bi uvođenje uvoznih barijera dovelo do kontramera od strane drugih država, koje bi imale za rezultat smanjenje izvoza Srbije⁷.

Ključne mere za smanjivanje spoljnog deficita su smanjivanje fiskalnog deficita i umerena deprecijacija realnog kursa dinara prema evru. Smanjenjem fiskalnog deficita direktno se smanjuje domaća tražnja⁸ koja je već skoro 15 godine znatno veća od BDP (domaće proizvodnje), dok se deprecijacijom dinara destimuliše uvoz i stimuliše izvoz. Umerena deprecijacija realnog kursa dinara predstavlja superiorno rešenje u odnosu na uvođenje uvoznih barijera, kojim se ne stvaraju proizvoljne alokativne distorzije, niti se stvara prostor za lobiranje interesnih grupa. Na smanjenje spoljnog deficita povoljno će uticati reforme kojima se poboljšavaju uslovi za investicije i po-

6 Neto imovinska pozicija predstavlja razliku između deviznih rezervi, odobrenih kredita inostranstvu, investicija u inostranstvo sa jedne strane i i dobijenih stranih kredita i stranih investicija u zemlji sa druge strane. Sa obzirom na to da Srbija ne investira mnogo u inostranstvo, kao i da ne odobrava kredite inostranstvu njena neto imovinska pozicija je približno jednaka razlici između deviznih rezervi i zbira dugova prema inostranstvu i stranih investicija u Srbiji.

7 Paradoksalno je da se često predlažu barijere za uvoz poljoprivrednih proizvoda jer je Srbija značajan neto izvoznik ovih proizvoda. Uvođenje takvih barijera za zemlje EU ili zemlje Regiona sigurno bi dovelo do njihovih kontramera, koje bi rezultirale smanjenjem izvoza poljoprivrednih proizvoda iz Srbije.

8 Smanjenje domaće tržanje neposredno utiče na smanjenje uvoza, a indirektno utiče i na rast izvoza jer se domaći proizvođači podstiču da pad domaće tražnje nadoknade većim izvozom.

većava domaća proizvodnja orijentisana ka izvozu. Izvoz Srbije u odnosu na BDP još uvek je znatno manji nego u sličnim zemljama Centralne Evrope, pa stoga postoji veliki prostor za rast izvoza i smanjenje spoljnog deficita po tom osnovu. Dok u Srbiji izvoz roba i usluga u 2014 godini iznosio 44% BDP-a učešće izvoza u BDP u zemljama slične veličine (Bugarska, Češka i Mađarska) iznosi oko 80%. Prema tome Srbija ima veliki prostor za rast izvoza i smanjenje spoljnog deficita po tom osnovu. Osim toga rast izvoza predstavlja ključni pokretač održivog rasta privrede Srbije u narednim godinama, pa bi dvocifrene stope rasta izvoza predstavljale signal da se Srbija nalazi na održivoj putanji rasta.

Investicije u fizički kapital predstavljaju neposrednu determinantu rasta privrede. Mada ne postoji jednoznačna veza između investicija i rasta privrede prilično je izvesno da se sa investicijama od oko 20% BDP, koliko sada iznose investicije u Srbiji, ne može računati na brz rast privrede u budućnosti. Na osnovu iskustava sličnih zemalja iz centralne Evrope može se proceniti da su za brz rast privrede neophodne investicije od oko 25% BDP. U slučaju Srbije to podržava povećanje godišnjih investicija za preko 5% BDP odnosno za 1,5- 2 milijarde evra. Za povećanje privatnih investicija presudne su reforme kojima se stvaraju povoljniji uslovi za investiranje, ali i fiskalna konsolidacija koja je zasnovana na smanjenju državne potrošnje jer se njome dugoročno povećavaju sredstva koja ostaju privatnom sektoru⁹. U srednjem roku država može neposredno da utiče na povećanja ukupnih investicija povećanjem javnih investicija u infrastrukturu sa sadašnjih 3 na 5% BDP. Izgradnjom infrastrukture, kojom se smanjuju troškovi poslovanja u Srbiji povoljno bi uticalo na rast privatnih investicija u dugom roku. Sa stanovništva rasta privrede loše je što se dividende javnih preduzeća, koje bi se većim delom upotrebile na investicije, uplaćuju u budžet Srbije koji je većim delom namenjen tekućoj potrošnji, što znači da se uplatama dividendi u budžet smanjuju ukupne investicije. Dugoročno posmatrano važno je da se što veći procenat investicija finansira iz domaće štednje.

2. Privredni ambijent

Odsustvo visokih unutrašnjih i spoljnih neravnoteža je potreban, ali ne i dovoljan uslov za dugoročno održiv rast privrede. Da bi privreda dugoročno rasla neophodni su brojni dodatni uslovi, kao što su efikasna zaštita svojine, finansijska disciplina, adekvatna politika konkurencije, obrazovana radna snaga, efikasna administracija, razvijen finansijski sistem, niska korupcija, niska inflacija,

umereni porezi i dr¹⁰. Dosadašnje reforme, uključujući i one koje su sprovedene od sredine prošle godine su značajne, ali još uvek nedovoljne da bi se privredni ambijent u Srbiji mogao okarakterisati kao podsticajan za privredni rast. Prema uslovima poslovanja Svetske banke Srbija se nalazi na 91 mestu u svetu, dok se na rang listi konkurentnosti Svetskog ekonomskog foruma nalazi na 94 mestu. Može se očekivati da će kao rezultat reformi koje su sprovedene od sredine prethodne godine kao i zbog smanjenja makroekonomskih rizika sprovođenjem fiskalne konsolidacije Srbija napredovati na navedenim listama za 15-20 mesta, ali će i dalje biti lošije rangirana za 20-30 mesta od zemalja Centralne Evrope. Iz prethodnog se može zaključiti da su u Srbiji neophodne brojne dodatne reforme, da bi u pogledu konkurentnosti i uslova poslovanja dostigla zemlje Centralne Evrope¹¹. Mada u Srbiji postoje brojni pripadnici akademske zajednice (ekonomisti, sociolozi, filozofi i dr.) koji za sve teškoće sa kojima se suočava privreda Srbije otpužuju "neoliberalne reforme" od 2001. godine, prilično je očigledno da u Srbiji takve reforme nisu ni sprovedjene. Naime, na rang listi Heritadž fondacije Srbija se prema stepenu ekonomskih sloboda nalazi na 90- tom mestu u svetu.

Za unapređenje privrednog ambijenta u Srbiji važno je da se smanje razmere državne intervencije u privredi, kao i da se unapredi efikasnost države u oblastima u kojima je ona nezamenjiva ili u kojima ima prednosti u odnosu na privatni sektor. Smanjenje uloge države u privredi bi se ostvarilo preko okončanja privatizacije bivših društvenih preduzeća i smanjenjem subvencija sa sadašnjeg nivoa od 2,5% BDP do nivoa od oko 1,5% BDP koji je primeren evropskim tržišnim privredama.

Za rast tržišnih privreda neophodno je da država efikasno obavlja svoje osnovne funkcije kao što su sprodjenje ugovora i zaštita svojine. Napredak u ovim oblastima podrazumeva usvajanje zakona primernih tržišnim privredama, ali i unapređenje rada sudova i katastra. Država ima ključnu ulogu za uspostavljanje discipline u sprovođenju zakonskih i ugovornih obaveza, bilo da se radi o transakcijama u kojima je ona direktan učesnik, kao što je naplata poreza ili izmirenje obaveza od strane države, ili da država nastupa u svojstvu garanta sprovođenja ugovornih obaveza između privatnih učesnika. Smanjenjem tolerancije prema sivoj ekonomiji i urednim izmirenjem obaveza prema privatnih poveriocima država najdirektnije doprinosi uspostavljanju finansijske discipline. U tom smislu najave ponovnog masovnog re-

¹⁰ Navedeni spisak uslova nije kompletan, a stanje ekonomske nauke je takvo da bi se teško mogao postići saglasnost o dovoljnim uslovima za rast privrede i njihovoj relativnoj važnosti.

¹¹ Ocenjujemo da bi zemlje Srednje Evrope kao što su Češka, Mađarska i Slovačka mogle da budu srednjoročni cilj u pogledu uslova poslovanja za Srbiju.

⁹ Visok fiskalni deficit istiskuje privatne investicije, zaduživanjem države u zemlji, odnosno povećanjem poreza u budućnosti da bi se vratili krediti prema inostranstvu.

programa i otpisa poreskih dugova, kao i kašnjenje državnih preduzeća u izmirenju obveza prema privatnom sektoru, predstavljaju primere loših signala koje država šalje za sve učesnike u privrednom životu.

Skraćivanje rokova za izdavanje građevinskih dozvola predstavlja važnu korak u otklanjanju prepreka za investiranje, ali preostaju druge važne aktivnosti kojima bi se uklonile prepreke za gradnju, poput ažurne evidencije svojinskih prava, rešavanje neizvesnoti oko konverzije prava korišćenje u pravo svojine nad gradskim građevinskim zemljištem, rešavanja restitucije, ažurnih urbanističkih planova i dr.

Ravnopravna tržišna utakmica predstavlja jedan od uslova za dugoročno održiv rast tržišne privrede. Prema politici konkurencije Srbije se nalazi na nivou proseka zemalja Zapadnog Balkana, ali je znatno ispod proseka zemalja Centralne i Istočne Evrope. Narušavanje ravnopravne tržišne utakmice se ostvaruje preko različitih mehanizama počev od zloupotrebe dominantne tržišne pozicije od strane privrednih subjekata, preko državnih subvencija, privilegovanog položaja nekih privatnih preduzeća pri sklapanju poslova sa javnim preduzećima i državnim insitucijama, tolerisanje sive ekonomije i periodičnog otpisa poreskih dugova. Da bi se unapredile politike konkurencije u Srbiji neophodno je da se uspostavi efektivna antimonopolska politika, odustane od subvencija kojima se narušava ravnopravnost učesnika na tržištu, unapredi politika javnih nabavki, ali i da se prekine sa praksom tolerisanja sive ekonomije i peridičnog nagrađivanja dužnika otpisom dugova.

Za privredni rast potrebni su dobra infrastruktura i obrazovana radna snaga. U slučaju saobraćajne, energetske, komunalne infratrukture država je obično dominantan, mada ne jedini učesnik, dok je u telekomunikacionoj infrastrukturi presudna uloga države kao regulatora. Povećanje javnih investicija u infrastrukturu direktno bi uticalo na privredni rast u srednjem roku, dok bi izgrađena infrastruktura pozitivno uticala na privatne investicije i rast u dugom roku. Srbija prema stanju infrastrukture, naročito saobraćajne, značajno zaostaje za zemljama u okruženju, a nizak nivo javnih investicije ukazuje da se taj zaostatak za sada ne smanjuje.

Obrazovana radna snaga uz fizički kapital predstavlja neposrednu determinantu privrednog rasta. Na osnovu različitih istraživanja počev od PISA testova, do broja objavljenih naučnih radova i registrovanih patenata, Srbija zaostaje za zemljama Centralne Evrope. U osnovnom obrazovanju postoje neproduktivni troškovi za održavanje ekstenzivne mreže osnovnih škola i prekomernog broja zaposlenih (videti Osvrt 3), dok su ulaganja u obrazovanje nastavnika i moderna nastavna sredstva nedovoljna. Obuhvatnost učenika srednjim ob-

razovanjam je nedovoljan, a prilagodnost obrazovanja potrebama tržišta niska. U osnovnom i srednjem obrazovanju ne postoji adekvatan sistem vrednovanja škola, kao i njihovog nagrađivanja u zavisnosti od rezultata obrazovanja. Državno univerzitetsko obrzovanje se karakteriše ekstenzivnom mrežom univerziteta i fakulteta koji u proseku nude nizak kvalitet obrazovanja, dok je naučno istraživčki rad na univezitetima zapostavljen. Država je u svojstvu regulatora dozvolila akreditaciju velikog broja nekvalitetnih privatnih univeziteteta, koji su dodatno oborili kvalitet ukupnog univezitetkog obrazovanja u Srbiji. Dodatni problem je što se diplomci sa nekvalitetenim i sumnjivim diplomama u sve većem broju zapošljavaju u državnoj upravi i javnim preduzećima, čime se pogoršava ionako niska kompetentnost državnog sektora.

Finansijski sektor u Srbiji je nerazvijen, osim bankarskog, a bankarski sektor se već nekoliko godina nalazi u opadanjju i stagnaciji. Kreditna aktivnost banaka opada, a bez rasta kredita je teško ostvariv rast privrede. Za pokretanje rasta kreditne aktivnosti neophodno je da se rešava problem loših kredita i uspostavi finansijska disciplina.

Zaključak

Započeti oporavak može da predstavlja početak dugoročno održivog rasta privrede Srbije, pod uslovom da se istraje na otklanjanju unutrašnjih i spoljnih neravnoteža, kao i da se ubrzaju reforme kojima bi se unapredio privredni ambijent. U prošlosti je Srbija često odustajala od reformi u ovoj fazi, jer su otpori reformama jačali, a politička podrška reformama opadala, pa je odustajanje, odnosno odlaganje ili ublažavanje reformi donosilo privremene političke koristi vladajućim stranaka.

Ključnu ulogu o otklanjanju neravnoteža ima smanjenje fiskalnog deficita na ispod 3% BDP u naredne dve godine, a potom njegovo smanjenje na 1% BDP u srednjem roku. Smanjenjem fiskalnog deficita uz umerenu deprecijaciju dinara uticaće i na smanjenje spoljne neravnoteže do održivog nivoa od 3-4% BDP. Povećanje stope investicije sa sadašnjeg vrlo niskog nivoa od oko 20% BDP na oko 25% BDP može se ostvariti stvaranjem privrednog ambijenta koji je povoljniji za privatne investicije kao i povećanjem javnih investicije na oko 5% BDP.

Osim otklanjanja unutrašnjih i spoljnih neravnoteža za dugoročno održiv privredni rast je neophodno da se izgradi povoljan ambijent za privatne investicije i zapošljavanja. Takav ambijent uključuju efikasnu zaštitu svojine, finansijsku disciplinu, adekvatnu politiku konkurencije, obrazovanu radnu snagu, dobru infrastrukturu, efikasnu administraciju, razvijen finansijski sistem, nisku korupciju, niska inflaciju, umerene poreze i dr.

Literatura

Arsić Miloško i Saša Randelović, 2014., Uticaj fiskalne politike na privredni rast u Srbiji, Monografija Ekonomsk politka Srbije u 2014: mogućnosti privrednog rasta u uslovima reforme i fiskalne konsolidacije, Redaktori Miloško Arsić i Dejan Šoškić, NNDE i Ekonomski fakultet

Kuzmanović Marija and Peter Sanfey, 2014 Diagnostic growth constraints in south-eastern Europe: The case of Serbia, Working Paper No 167, EBRD

IMF, 2015, The Western Balkans 15 Year of Economics Transition, Regional Economic Issue, Special Report